

# DEL POSSIBLE AL NECESSARI I URGENT. I ARA?

## ELS FÒRUMS SOCIALS MUNDIALS

CHICO WHITAKER

*São Paulo, Brasil*

Amb l'avenç de les discussions, anàlisis i accions resultants del procés del Fòrum Social Mundial, cada cop s'ha fet més evident, per als participants, que el seu lema "Un altre món és possible" havia de ser completat: "Un altre món, a més de possible, és necessari i urgent."

En realitat, la dimensió del desafiament a què es veu abocat el món apareix cada vegada d'una manera més clara. Els capitals acumulats es concentren cada cop més en mans d'unes minories, es multipliquen les crisis de diverses menes, hi ha terrorisme i guerres cada dos per tres –amb les seves contrapartides de reducció dels drets civils–, alhora que guanyen espai en l'acció política nacional i internacional. Per altra banda, es pren una major consciència dels riscos per a la pròpia continuïtat de la vida a la Terra, sotmesa a la lògica econòmica del capitalisme.

Amb tal perspectiva, la pròpia societat ha començat a superar el seu "tantsemenfotisme".

La desesperança dels joves espanyols –amb les elevades taxes d'atur del seu país, provocades per la crisi financera mundial– els va dur a acampar a la plaça del Sol de Madrid el 15 de maig de 2011. Atenent a la crida feta a França per un respectable nonagenari, autor del llibre "Indigneu-vos" (amb un milió d'exemplars ràpidament venuts), milers d'"indignats" s'hi van aplegar, i moltes places van ser igualment ocupades a d'altres ciutats d'Espanya.

Al cap d'uns mesos, el 3 d'octubre, uns manifestants van instal·lar barraques al cor financer dels Estats Units, amb el missatge: "Ocupem Wall Street". Era la seva protesta contra els "amos del món" i els seus governs al servei dels interessos financers. Aquesta protesta es va escampar com la pólvora arreu del país.

Era un vent nou que bufava a l'hemisferi nord, qüestionant les estructures polítiques i econòmiques vigents. I que continua bufant, amb els manifestants de cada país ajustant les seves estratègies, fins i tot per enfrontar-se a la repressió.

Aquestes mobilitzacions s'han inspirat en l'anomenada "primavera àrab", que va aflorar en països del nord d'Àfrica a partir del desembre del 2010: mobilitzacions populars a les places de les capitals de Tunísia i d'Egipte havien enderrocat dictadures i els seus esquemes de corrupció. I la pressió per la democràcia s'havia escampat a altres països de la regió i de l'Orient Mitjà.

Hem de preguntar-nos, doncs, quin paper ha de fer ara el Fòrum Social en aquest procés que ell ha engegat, amb el seu missatge d'esperança, des de la seva primera edició a principis de segle. Per respondre-hi, cal situar-lo i considerar totes les seves dimensions.

La caiguda del Mur de Berlín l'any 1989 va ser un esdeveniment que va marcar un abans i un després, en un món fins aleshores dividit –com la ciutat que l'esmentat mur tallava per la meitat– entre països socialistes i països capitalistes. S'ha arribat a dir que simbolitzava el "final de la història": els mecanismes de mercat durien, de rebot, la racionalitat social que mirava de col·locar l'economia al servei de les necessitats humanes i no de l'acumulació de capital.

Una certa perplexitat s'havia apoderat dels que somiaven amb un món més just –per bé que el "socialisme real" experimentat ja no es correspongués amb aquest somni.

L'afirmació categòrica del FSM –"Un altre món és possible"– va aparèixer quan es començava a superar aquesta perplexitat: guanyava força la resistència a la dominació del món pel sistema capitalista, amb revoltes nacionals, com ara la dels zapatistes a Mèxic, i amb protestes socials, com a Seattle el 1999 contra l'OMC (Organització Mundial del Comerç), contra el Fons Monetari Internacional i el Banc Mundial (els altres dos pilars d'aquesta dominació) i contra la Cúpula dels governs dels països més rics (el G7, després G8 i immediatament G20), que pretenien governar el món.

Però per passar d'una afirmació a un resultat efectiu el camí és llarg i difícil. Ni que sigui perquè el sistema dominant ha acumulat molt de poder des de la caiguda del Mur, amb la seva lògica envaint tot el planeta, un cop deslliurat de les barreres posades pel món socialista. I el seu poder no és tan sols econòmic i militar, sinó sobretot de comunicació: arma de "cooptació massiva", tan o més perjudicial –atesa la insinuació a les consciències– que no pas les de "destrucció massiva" dels enfrontaments militars...

De fet, si el que es produeix no es ven, les màquines s'aturen. I, per tant, no s'obtenen beneficis. Ara bé, la lògica que domina el món –segons la qual l'objectiu final de l'activitat econòmica és guanyar diners– ha enquadrat tots

els éssers humans en la categoria de “consumidors”. Els seus drets, com a ciutadans, han estat substituïts per la seva capacitat adquisitiva. I la publicitat ha passat a exacerbar els desitjos, atiant tothom a un consumisme sense aturador. Aquest consumisme exigeix, al seu torn, que la gent miri de guanyar el màxim per poder comprar tot el que vol. Aquests mecanismes transformen els éssers humans en peces inconscients d'un engranatge diabòlic que maximitza sense límits la producció –i el benefici que proporciona.

Els grans avenços tecnològics, en l'àrea de comunicació i del transport, permeten produir en grans quantitats allà on sigui més barat. De tal manera que, a poc a poc, s'arriba fins a regions dites encara socialistes, com ara la Xina i el seu “socialisme de mercat”. També és possible vendre en grans quantitats on hi ha compradors (elits i classes benestants dels països rics i pobres). El món s'ha convertit en una única i enorme plaça de producció (amb peces i productes finals fabricades arreu del món), així com un únic i enorme mercat de consum. Amb la qual cosa els guanys dels posseïdors de capital (i el seu poder sobre els governs) creixen gairebé infinitament.

La veritat és que aquest procés, per a la majoria de la gent, ha tornat incomprensible la “necessitat” d'un “altre món”. ¿Per què canviar, si un capitalisme dinàmic, que fa que les economies nacionals creixin cada cop més, pot satisfer els nostres somnis de consum (i de comoditat i benestar material?) ¿Encara més quan, fins i tot els més pobres, els poden veure realitzats si se'ls ofereix prou crèdit, en combinació amb un petit increment dels seus salaris!

El que encara s'accepta és posar sobre la taula la qüestió ecològica: el consumisme creixent exigeix un productivisme creixent, que tendeix a esgotar els recursos del planeta Terra. I els sistemes de producció utilitzats tenen subproductes que interfereixen en la natura, com per exemple el carboni i el seu consegüent efecte hivernacle (que porta indefectiblement a l'escalfament global del planeta). O bé els residus atòmics, durant la producció d'energia elèctrica a les centrals nuclears, que seran deixats com a herència a unes quantes generacions venidores. A poc a poc, és la continuïtat de la pròpia vida la que es veu amenaçada per l'augment exponencial de la producció. Tot plegat fa que es torni urgent canviar la lògica econòmica.

En el procés del FSM aquests problemes són discutits, en els espais de trobada que ell mateix crea, per les organitzacions de la societat civil –el nou actor polític que ha sorgit, autònom en relació als partits i als governs– intercanviant experiències sobre d'altres formes de producció i de consum.

Al FSM també se suscita la qüestió essencial: com lluitar pel canvi? Es proposa la construcció d'una altra “cultura” política, horitzontal, sense estructures verticalitzades i sense lluites internes per grimpar a la piràmide de poder. I sense reduir l'acció política a la dels partits, que no aconsegueixen anar més enllà de la lluita per prendre el poder i, tot seguit, lluitar per no perdre'l. El principi és que tan sols la cooperació i la co-responsabilitat permetran superar la divisió que tant debilita. Es tracta d'un desafiament difícil: en un món en què la competició –que és la dinàmica essencial del capitalisme– ens és reiterada amb insistència, costarà Déu i ajut desfer-nos dels mètodes amb què vam ser educats al llarg de tot el segle passat. Això vol dir que cal que canviem nosaltres mateixos si volem un món just, amb igualtat i respecte envers la natura.

Aquesta nova “cultura” va fent, sense cap mena de dubte, el seu camí. És evident que ja s'ha “posat de moda” organitzar trobades i fòrums amb activitats autogestionades pels propis participants. I l'horitzontalitat és una opció clarament assumida en l'autoorganització dels “indignats” que acampen a les places d'arreu del món –sense líders ni portaveus.

Però la proposta del FSM encara no ha arribat pertot arreu. Som lluny de poder articular planetàriament l'enfrontament de la lògica econòmica capitalista –un Gegant que no serà tombat per la fona d'un David qualsevol, amb més o menys punteria, sinó per l'acció combinada i diversificada d'un eixam d'abelles...

El Fòrum Social del 2013 es farà a Tunísia, a Redeyel, ciutat del sud del país on va començar la revolució, l'any 2008, amb manifestacions dels treballadors explotats a les mines de fosfat. Però és quasi infinita la lluita per superar el domini del capitalisme –un veritable gat de set vides. Només cal veure'l agafant forces a la Rio+20, la conferència de les Nacions Unides sobre el medi ambient, vint anys després de la primera sobre aquest mateix tema, que es va portar a terme a Rio de Janeiro el 1992. Monopolitzada per les grans corporacions del sistema capitalista, la Conferència tindrà com a tema central l'“economia verda”, façana simpàtica d'un pla de privatització completa de la natura, a fi i efecte que el capital obtingui encara més beneficis, amb instruments i mecanismes del mercat de valors. Tal com va passar amb la transformació de ciutadans en consumidors, els béns comuns passaran a ser béns comercialitzables, i el seu accés controlat per les empreses privades amb la intenció d'obtenir com més beneficis millor.